

Hasan Fehmi Bey (1874-1909)

İttihat ve Terakki Cemiyetinin uyguladığı baskı rejimine çok sert eleştiriler getirmiş ve yazılarından dolayı iktidar partisinin büyük tepkisini çekmiştir. Aldığı tehditlerden sonra da eleştirilerine devam etmiştir. Bu eleştirilerinden ötürü İttihat ve Terakki Cemiyeti tarafından öldürtüldüğü ifade edilmiş ve cinayet aydınlatılamamıştır. Risale-i Nur'da ismi zikredilmiş, 31 Mart Olayı'nın ortaya çıkış sebeplerinden birisinin bu cinayetin aydınlatılması olduğu ifade edilmiştir. Bu olay İttihat ve Terakki idaresine olan tepkiyi daha da arttırmıştır.

Hasan Fehmi 1874 yılında doğdu. Çocukluk yılları ve aldığı ilk eğitim ile ilgili olarak fazla bir bilgi yoktur. Mülkiye Mektebi'ne başlamadan önce hangi okulları okuduğu biyografilerinde pek belirtilmemektedir. Üniversiteyi bitirdikten sonra Paris'e gitti. Burada İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin mensuplarıyla tanıştı. Prens Sabahattin ve çevresini de burada tanıdı. Daha sonra Mısır'a gitti. İkinci Meşrutiyetin ilanı üzerine İstanbul'a geri döndü.

İstanbul'a dönen Hasan Fehmi Bey, Mevlanzade Rıfat Beyin sahibi bulunduğu Serbesti gazetesinde yazılar yazmaya başladı. Gazetenin başyazarlığını da üstlendi. Yazılarını ateşli, heyecanlı bir dille yazdı. Ülkedeki değişimleri savunan bir kişi olarak ortaya çıktı. Bir bakıma dönemin radikal yazarlarından biri sayılıyordu. Düşüncelerin özgürce sergilenmesinden yana bir tavır koydu. Bu kişiliği ve yazıları sebebiyle kısa zamanda ilgi odağı oldu. Gazete bu vesile ile çok sayıda insanın eline ulaşmaya başladı. Diğer taraftan bazı yazarlar da bu gazetede yazı yazmak için girişimde bulunmaktaydılar.

İttihat ve Terakki Cemiyeti özgürlükleri genişletme ve daha fazla özgür ortamı sağlamayı hedef edindiğini açıklamış ve muhtelif vesilelerle bu konuda tahşidatta bulunmuştu. Ancak, iktidara gelen İttihat mensupları geçmişe oranla çok daha fazla tahammülsüz ve eleştiriye kapalı bir tutum sergilediler. Baskı rejimine karşı çıkarak taraftar bulan ve bu yüzden iktidar şansı elde eden parti, daha fazla baskı yapmaya başladı. Cemiyetin bu tavrı, çok sert eleştirilere sebep oldu. Bu sert eleştiriye yapanlardan önemli birisi de Hasan Fehmi idi. Yazıları sebebiyle iktidar partisince adeta nefret edilen isimlerden biri oldu. Sürekli tehdit edilmeye başlandı. Ülkede fikri tahribat yapmakla ve milletin dimağını tahrip etmekle itham edildi.

Muhallif gazeteci durumunda olan Hasan Fehmi 6 Nisan 1909 günü okul arkadaşlarından Kaymakam Ertuğrul Şakir ile Beyoğlu'ndan Sirkeci'ye gitmekteydi. Galata Köprüsü'nü geçtikten sonra Sirkeci Postahanesinin önünde meçhul bir kişinin kurşunlarına hedef oldu ve hayatını kaybetti. Ertesi gün gazetesi öldürülüşünü, "Serbesti-i matbuatın (basın özgürlüğünün) ilk kurbanı, ömrünü menfalarıda (sürgünlerde) geçirmiş olan evlad-ı hürriyetten Hasan Fehmi Beyin ruhuna fatiha." yazısıyla okuyucularına duyurdu. Hasan Fehmi Beyin katledildiği "6 Nisan Günü" Türkiye Gazeteciler Cemiyeti tarafından, "Basın Şehitleri Günü" ve "Hasan Fehmi Bey Anma Günü" olarak kabul edilmekte ve bu vesile ile bazı etkinlikler yapılmaktadır.

Bilindiği gibi Sultan Abdülhamit döneminde yapılan bazı yanlış uygulama ve baskılar eleştirilere sebep olmuş, özellikle fikirler önüne konan engeller, hür düşünce ortamının gelişmesine mani olmuştur. 1907 tarihinde İstanbul'a gelen Bediüzzaman Hazretleri de basın yoluyla yanlış uygulamaları eleştirmiş ve bunlara karşı çıkmıştır. Akabinde Meşrutiyet'in ilânını "Hürriyetin ilânı" olarak görüp alkışlamış ve şeriat adına sahiplenmiştir. Gerek Meşrutiyet'in ilânından evvel ve gerekse ilânından sonra, Meşrutiyet konusundaki vehim ve endişeleri sözlü ve yazılı ifadeleriyle ortadan kaldırmaya çalışmıştır. Ancak, 31 Mart Hadisesinin ortaya çıkışı ve sonrasındaki baskı, hür ortamı adeta ortadan kaldırmıştır. Divan-ı Harbe verilen Bediüzzaman da İttihat ve Terakki hükümetinin uyguladığı baskıyı sert bir şekilde eleştirmiştir.

İttihat ve Terakki'nin bazı mensupları ile önceden Meşrutiyet'i savunan Bediüzzaman daha sonra onları eleştirmekten de çekinmemiş ve yanlışlarını sert bir şekilde dile getirmiştir; "Bu hükûmet zaman-ı istibdatla akla husûmet ediyordu; şimdi de hayata adavet ediyor. Eğer hükûmet böyle olursa; yaşasın cünûn, yaşasın mevt, zalimler için de yaşasın Cehennem!.." Tarihçe-i Hayat, s. 54) demek suretiyle yeni hükûmetin Sultan Abdulhamit dönemindekilere kıyasla çok daha büyük yanlışlar içinde olduğunu yüzlerine haykırmıştır.

Bediüzzaman, Hasan Fehmi Bey'in ismini zikrederken 31 Mart Hadisesine de değinmiş ve sebeplerini izah etmiştir. 31 Mart Olayını "müthiş fırtına" olarak belirten Bediüzzaman, büyük bir felakete sebep olacakken, lisanlardaki "şeriat" lafzının fırtınanın gayet hafif atlatılmasına vesile olduğunu kaydetmiştir. Bu arada gazetelerin yanlış ve abartılı yorumlarını da tenkit etmiştir. Olayın anlaşılabilmesi ve gerçeğin ortaya çıkması için aşağıdaki yedi durumun incelenmesinin yeterli olacağını sözlerine eklemiştir:

1. Yüzde doksanı İttihad ve Terakkinin aleyhinde, hem onların tahakkümü ve istibdadı aleyhinde bir hareket idi.
2. Fırkaların meydan-ı münakaşâtı olan vükelâyı tebdil idi.
3. Sultan-ı mazlûmu sukut-u musammemden kurtarmaktı.
4. Hissiyat-ı askeriye'nin ve âdâb-ı dindaranelerinin muhalif telkinatın önüne set olmaktı.
5. Pek çok büyütülen Hasan Fehmi Beyin kâtîlini meydana çıkarmaktı.
6. Kadro haricine çıkanları ve alay zabitlerini mağdur etmemekti.
7. Hürriyeti, sefahete şumulünü men ve âdâb-ı şeriatla tahdit ve avâmın siyaset-i şer'î bildikleri yalnız kısas ve kat-ı yed haddini icra idi.

Fakat zemin bataklık ve dam ve plân serilmişti. Mukaddes olan itaat-i askeriye feda edildi. Üssü'l-esas esbab, fırkaların taraftarane ve garazkârane münakaşatı ve gazetelerin belâğat yerine mübalâğat ve yalan ve ifratperverane keşmekeşleri idi..." (Divan-ı Harb-i Örfi, s. 43-44).